

L'EVOLUCIÓ DE LA CALPURNIA TATE

L' EVOLUCIÓ DE LA CALPURNIA TATE

JACQUELINE KELLY

Traducció de Jordi Vidal i Tubau

Primera edició: octubre del 2010

Disseny i realització de la coberta: Imasd
Maquetació: Marquès, SL

Títol original anglès: *The Evolution of Calpurnia Tate*

Edició: David Monserrat
Coordinació editorial: Anna Pérez i Mir
Direcció editorial: Iolanda Batallé Prats

© Jacqueline Kelly, 2009, del text
© Jordi Vidal i Tubau, 2010, de la traducció en llengua catalana
© La Galera, SAU Editorial, 2010, de l'edició en llengua catalana
Bridge és un segell de l'editorial La Galera

La Galera, SAU Editorial
Josep Pla, 95 – 08019 Barcelona
www.lagalera.cat
lagalera@grec.cat

Imprès a Egedsa
Roís de Corella, 16
08205 Sabadell

Dipòsit Legal: B-32.801-2010
Imprès a la UE
ISBN: 978-84-246-3622-7

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra resta rigorosament prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. L'editor faculta el CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) perquè n'autoritzi la fotocòpia o l'escaneig d'algun fragment a les persones que hi estiguin interessades.

Per a la meva mare, Noeline Kelly.

Per al meu pare, Brian Kelly.

Per al meu marit, Robert Duncan.

CAPÍTOL 1

L'origen de les espècies

Quan un jove naturalista emprèn l'estudi d'un grup d'organismes que li és completament desconegut, al començament vacil·la molt a determinar quines diferències ha de considerar [...] perquè no sap res sobre la quantitat i el tipus de variació a què està sotmès el grup [...].

DARWIN, «L'origen de les espècies»

EL 1899, HAVÍEM APRÈS a dominar l'obscuritat però no pas la calor de Texas. Ens llevàvem a les fosques, hores abans de l'alba, quan amb prou feines s'albirava una taca lila al cel de llevant i la resta de l'horitzó era encara ben negre. Enceníem els llums de querosè i els esteniem davant nostre en la foscor com uns sols diminuts i vacil·lants. Ens esperava tota una jornada de feina abans del migdia, quan la insuportable calor ens feia tornar a tots al nostre casalot amb finestrons i jèiem a les habitacions de sostre alt i en penombra com víctimes suoses. El remei habitual de la mare per a l'estiu de ruixar els llençols amb colònia refrescant només durava un moment. A les tres de la tarda, quan havíem de tornar a llevar-nos, la temperatura era encara irresistible.

La calor era un suplici per a tots els qui vivíem a Fentress, però eren les dones les que patien més, embolcallades en les cotilles i els enagos. (Jo encara era massa jove per a aquest tipus de tortura especialment femenina.) Es descordaven les cotilles i passaven les hores

sospirant i maleint la calor i també els seus marits, per haver-les portat al comtat de Caldwell per plantar cotó i pacanes i criar bestiar. La mare renunciava temporalment als seus postissos: un fals serrell ondulat i un floc arrissat de pèls de cavall, les bases sobre les quals erigia cada dia una sofisticada muntanya amb els seus propis cabells. Els dies que no teníem companyia, fins i tot posava el cap sota l'aixeta de la cuina mentre la Viola, la nostra cuinera quarterona, bombava fins que l'hi deixava ben xop. Teníem prohibit sota ordres estrictes de riure'ns d'aquesta esbalaïdora distracció. A mesura que la dignitat de la mare sucumbia a la calor, vam descobrir (com també el pare) que valia més evitar-la.

Aquell estiu jo tenia onze anys i era l'única nena de set fills. Us podeu imaginar una situació pitjor? Em dic Calpurnia Virginia Tate, però en aquell temps tothom em deia Callie V. Era just al mig de tres germans més grans —Harry, Sam Houston i Lamar— i tres germans més joves —Travis, Sul Ross i el nadó, Jim Bowie, que anomenàvem J.B.—. De fet els petits s'ho arranjava per dormir al migdia, de vegades fins i tot amuntegats els uns sobre els altres com cadells suats i humits. Els homes que venien dels camps i el pare, que tornava del seu despatx a l'esborradora de cotó, també dormien; primer es xopaven amb poals de llautó d'aigua de pou tèbia al porxo abans de caure a les seves hamaques com si els haguessin desnucats.

Sí, la calor era un suplici, però també em procurava llibertat. Mentre la resta de la família es regirava i dormitava, jo m'esquitllava en secret fins a la riba del riu San Marcos i gaudia d'un interludi diari sense escola, sense germans empipadors i sense mare. No tenia exactament permís per fer-ho, però ningú no em deia que no ho fes. Me'n sortia perquè tenia la meua pròpia habitació al final del passadís, mentre que tots els meus germans l'havien de compartir, i ho haurien xerrat en un segon. Que jo recordi, aquest era l'únic avantatge de ser l'única noia.

La nostra casa estava separada del riu per un terreny en forma de mitja lluna i de dues hectàrees, ple de males herbes. M'hauria costat molt obrir-m'hi pas si no fos perquè els clients habituals del riu —gossos, cérvols, germans— mantenien un sender estret entre els traïdorcs esbarzers, que m'arribaven a l'alçada del cap i se m'enganxaven

als cabells i el davantal quan m'encongia per passar pel mig. Després em despullava fins a quedar-me només amb la brusa i surava de panxa enlaire, amb la tela onejant pausadament al meu voltant en el corrent suau, delectant-me amb la frescor de l'aigua que m'envoltava. Jo era un núvol al riu, que girava a poc a poc en els remolins. Alçava els ulls cap a les bosses transparents de les larves a l'exuberant fronda dels roures que s'inclinaven sobre el riu. Les larves semblaven imitar-me, flotant dins els seus globus de gasa en el cel turquesa pàl·lid.

Aquell estiu, tots els homes llevat del meu avi, en Walter Tate, es van tallar els cabells ben curts i es van afaitar els espessos bigotis i barbes. Semblaven pelats com salamandres cegues durant la setmana que va costar superar la commoció dels seus mentons pàl·lids i vulnerables. Curiosament, l'avi no es queixava de la calor, malgrat la barba blanca que li queia sobre el pit. Ho justificava dient que era un home de costums regulars i moderats que no prenia mai whisky abans del migdia. Aleshores el seu frac vell i pudent ja estava antiquat sense remei, però no se'n volia desprendre. Tot i les rentades habituals amb benzè a les mans de la nostra criada, la SanJuanna, el frac sempre conservava la seva olor de florit i un color estrany que no era negre ni verd.

L'avi vivia sota el mateix sostre amb nosaltres, però era un personatge un xic tenebrós. Ja feia temps que havia deixat l'administració del negoci familiar al seu únic fill, el meu pare, l'Alfred Tate, i passava els dies ocupat en «experiments» al seu «laboratori» de la part del darrere. El laboratori no era més que un cobert vell que en altres temps havia format part de les dependències dels esclaus. Quan no era al laboratori, sortia a caçar espècimens o es recloïa amb els seus llibres florits en un racó mal il·luminat de la biblioteca, on ningú no gosava molestar-lo.

Vaig preguntar a la mare si em podia tallar els cabells, que em penjaven en una mata espessa fins al final de l'esquena. Em va dir que no, que no volia que voltés per allí fora com un salvatge esquilat. Això em va semblar palesament injust, i ja no diguem *sufocant*. Així, doncs, em vaig empescar un pla: cada setmana em tallaria dos centímetres de cabells —només dos cautelosos centímetres— perquè la mare no se n'adonés. No se n'adonaria perquè em camuflaria amb bones mane-

res. Quan adoptava el posat d'una senyoreta educada, sovint aconseguia fugir del seu examen més minuciós. Generalment la mare estava aclaparada per les exigències constants de la família i el renou incessant dels meus germans. No us creuríeu la quantitat de desordre i agitació que poden arribar a provocar sis germans. A més, la calor agreujava les seves fortes migranyes i havia de recórrer a una cullerada grossa del Compost Vegetal de Lydia Pinkham, cèlebre per ser el millor purificador de sang per a les dones.

Aquella nit vaig agafar unes tisoires de brodar i, amb gran excitació i el cor bategant, em vaig tallar els primers dos centímetres. Vaig mirar el suau manyoc de cabells recollits al meu palmell. Avançava a grans gambades cap al meu futur al resplendent Nou Segle, per al qual faltaven només uns mesos. Em semblava un moment esplèndid de veritat. Aquella nit vaig dormir malament, tement l'endemà al matí.

L'endemà em vaig aguantar la respiració en baixar l'escala per anar a esmorzar. Les coques de pecana tenien gust de cartolina. I sabeu què va passar? Res en absolut. Ningú no se'n va adonar. Em vaig sentir molt alleujada, però també vaig pensar: «Molt típic d'aquesta família.» De fet, ningú no es va adonar de res fins que havien passat quatre setmanes i havien desaparegut vuit centímetres de cabells i la nostra cuinera, la Viola, em va mirar fixament un matí. Però no va badar boca.

Al final de juny, feia tanta calor que per primera vegada a la història la mare no va encendre les espelmes de l'aranya a l'hora de sopar. Fins i tot ens va permetre a en Harry i a mi que ens saltéssim les classes de piano durant dues setmanes. La qual cosa ja ens anava bé. En Harry suava tant que les tecles s'embrutaven mentre assajava el Minuet en sol. Per més que ho van provar, ni la mare ni la SanJuanna no van aconseguir tornar la brillantor al vori. A més, la nostra professora de música, la senyoreta Brown, era anciana, i el seu decrepit cavall havia d'arrossegar la seva calessa cinc quilòmetres des de Prairie Lea. Era probable que tots dos es desplomessin pel camí i calgués sacrificar-los. Ben mirat, no era mala idea.

El pare, en assabentar-se que ens saltàriem les classes, va dir:

—Em sembla bé. Un noi necessita un piano tant com una serp necessita un mirinyac.

La mare no el volia escoltar. Volia que el seu fill més gran, en Harry, de disset anys, es convertís en un cavaller. Tenia intenció d'enviar-lo a la universitat a Austin, a vuitanta quilòmetres, quan en fes divuit. Segons el diari, hi havia cinc-cents estudiants en aquella universitat, disset dels quals eren senyoretetes acompanyades a la Facultat d'Arts Liberals (on es podia triar entre música, anglès o llatí). La intenció del pare era diferent; volia que en Harry fos empresari i que un dia es fes càrrec de l'esborradora de cotó i de la plantació de pecanes i es fes membre dels francmaçons, com havia fet ell. Però no semblava que el pare considerés una mala idea que jo fes classes de piano, si és que s'ho plantejava.

Al final de juny, el *Fentress Indicator* va informar que la temperatura arribava a 41 graus al mig del carrer davant la redacció. El diari no esmentava la temperatura a l'ombra. Em vaig preguntar per què no, per tal com ningú assenyat passava més d'un segon al sol si no era per dirigir-se ràpidament cap a l'ombra següent, tant si era projectada per un arbre, un cobert o un cavall de llaurar. Em semblava que la temperatura a l'ombra seria molt més útil per als habitants del nostre poble. Vaig redactar una carta al director per assenyalar-ho i, per a gran sorpresa meva, el diari la va publicar la setmana següent. I, per a gran sorpresa de la meva família, va començar a publicar també la temperatura a l'ombra. El fet de llegir que només hi havia 35 graus a l'ombra feia d'alguna manera que ens sentíssim tots una mica més fresquets.

Hi va haver un sobtat augment de l'activitat dels insectes tant dins com fora de la casa. Els saltamartins s'enlairaven a patolls sota les peülles dels cavalls. Les cuques de llum sortien en un nombre tal que ningú no recordava cap estiu amb una exhibició tan espectacular. Cada vespre, els meus germans i jo ens reuníem al porxo del davant i celebràvem un concurs per veure qui veia el primer guspireig. Guanyar era una qüestió d'il·lusió i d'honor considerables, sobretot després que la mare agafés un tros de seda del seu cosidor i en fes un medalló molt bonic, amb cintes llargues i tot. Entre migranyes hi va brodar «PREMI LLUERNES DE FENTRESS» amb cadars daurat. Era un guardó elegant i molt cobejat. El guanyador se'l posava fins a la nit següent.

Les formigues envaïen la cuina com mai abans i torturaven la Viola. Desfilaven en formació militar per esclatxes diminutes al voltant dels sòcols i les finestres i anaven de dret cap a l'aigüera. Viola va prendre armes contra elles, però endebades. Buscaven aigua com desesperades i res no les aturava. Vam considerar les lluernes una recompensa i les formigues una plaga, però se'm va acudir per primera vegada qüestionar per què havia d'existir tal distinció. Al capdavant totes eren criatures que tractaven de sobreviure a la sequera, com nosaltres. Vaig pensar que la Viola hauria de rendir-se i deixar-les tranquil·les, però m'hi vaig repensar després de comprovar que el pebre negre de l'amanida d'ou no era pebre.

Al mateix temps que determinats insectes ens envaïen, alguns dels altres habitants normals de la nostra finca, com ara els cucs de terra, van desaparèixer. Els meus germans es van queixar de la manca de cucs per pescar i de la dificultat de buscar-ne cavant a la terra dura i resseca. Potser us haureu preguntat: Es poden ensinistrar els cucs de terra? Jo us puc dir que sí. La solució em semblava evident: els cucs sempre venien quan plovia, i resultava força senzill fer una mica de pluja. Portava un poal de llautó ple d'aigua a una zona ombrejada de les dues hectàrees de malesa i la buidava a terra, al mateix indret, un parell de cops al dia. Al cap de cinc dies, només havia de tornar amb el meu poal i els cucs, atrets per les meves petjades i per la perspectiva d'aigua, sortien a la superfície. Aleshores els collia i els venia a en Lamar per un penic la dotzena. En Lamar m'insistia perquè li digués on els havia trobat, però jo callava. En canvi, vaig confessar el meu mètode a en Harry, el meu preferit, a qui no podia ocultar res. (Bé, gairebé res.)

—Callie V. —va dir—, tinc una cosa per a tu.

Va anar al seu escriptori i va treure una llibreta de butxaca de pell vermella amb la llegenda «RECORD D'AUSTIN» estampada a la coberta.

—Fixa-t'hi —va afegir—. No l'he fet servir mai. La pots utilitzar per apuntar-hi les teves observacions científiques. Ets una naturalista en embrió.

Què era una naturalista, exactament? No ho sabia, però vaig deci-

dir passar la resta de l'estiu essent-ho. Si només requeria escriure sobre allò que veies al voltant, podia fer-ho. A més, ara que tenia un lloc on apuntar coses, veia coses en les quals no m'havia fixat mai.

Les meves primeres anotacions van ser sobre els gossos. A causa de la calor, jeien tan quietes a terra que semblaven morts. No es prenien la pena d'alçar el cap ni quan els meus germans més petits els encalcaven amb pals per matar l'avorriment. S'incorporaven només el temps just d'anar a beure a l'abeurador i després es tornaven a deixar caure, tot aixecant un núvol de pols a les seves cavitats poc fondes. No hauríeu pogut despertar l'Ajax, el gos caçador del meu pare, ni disparant-li un tret d'escopeta a un pam del seu morro. Jeia amb la boca oberta de bat a bat i se li podien comptar les dents. D'aquesta manera, vaig descobrir que el paladar d'un gos està molt arquejat a la part del darrere, sens dubte per ajudar el pas d'una presa debatent-se en una sola direcció: la del sopar. Ho vaig apuntar a la meva llibreta.

Vaig observar que les expressions facials d'un gos es manifesten sobretot amb el moviment de les celles. Vaig escriure: «Per què tenen celles els gossos? Per a què les necessiten?»

Ho vaig preguntar a en Harry, però no ho sabia. Va dir:

—Vés a preguntar-ho a l'avi. Ell sap aquesta mena de coses.

Però no ho vaig fer. El vell tenia unes celles espesses com les d'un drac, i en conjunt el seu aspecte era massa imposant per enfilar-me a la seva falda quan era petita. No recordava que m'hagués parlat mai directament, i no estava convençuda del tot que sabés com em deia.

Aleshores vaig centrar la meva atenció en els ocells. Per algun motiu, aquell any hi havia una gran quantitat de cardenals per allà fora. En Harry em feia gràcia quan deia que en teníem una bona collita, com si tinguéssim alguna cosa a veure amb el seu nombre, com si haguéssim treballat per collir els seus cossos lluent i alegres i els haguéssim col·locat als arbres que flanquejaven el nostre camí de grava com adorns de Nadal. Però com que n'hi havia tants i la sequera havia reduït la seva dieta normal de llavors i baies, els mascles lluitaven furiosament pel domini de cada lledoner. Vaig trobar un mascle mort i mutilat entre els matolls, una visió esfereïdora i trista. Un matí, una femella va anar a posar-se al respall de la cadira de vímet que hi

havia al meu costat, al porxo. Vaig restar immòbil. Hauria pogut estendre la mà i tocar-la amb un dit. Del seu bec de color albercoc pàl·lid penjava una massa de matèria entre grisa i marró. Semblava una cria de ratolí, de la mida d'un didal, morta o moribunda.

Quan ho vaig explicar a l'hora de sopar, el pare va dir:

—Calpurnia, els cardenals no mengen ratolins. Viuen de vegetals. Sam Houston, passa'm les patates, sisplau.

—Bé, sí, jo només ho deia, pare —vaig respondre sense convicció.

Després em vaig enfurismar amb mi mateixa per no haver defensat el que havia vist amb els meus propis ulls. La idea que els cardenals mostressin un comportament tan antinatural em repugnava. El pas següent seria el canibalisme. Aquella nit, abans d'anar-me'n a dormir, vaig agafar una llauna plena de civada de l'estable i la vaig escampar pel camí de grava. Vaig escriure a la llibreta: «Quants cardenals hi haurà l'any que ve, si no tenen prou menjar? Recordar-me de comptar-los.»

Tot seguit vaig escriure a la llibreta que aquell estiu teníem dues classes molt diferents de saltamartins. Hi havia aquells menuts i ràpids de sempre, de color maragda amb taquetes negres. I després n'hi havia uns de color groc lluent, el doble de grans i ensopits, tan grossos que feien vinclar-se les herbes quan hi aterraven. No els havia vist mai. Vaig interrogar tots els habitants de la casa (tret de l'avi) per esbrinar d'on havien sortit aquells espècimens grocs, però no va saber dir-m'ho ningú. Tampoc no els interessava gens.

Com a últim recurs, em vaig armar de coratge i vaig anar al laboratori del meu avi. Vaig apartar el tros d'arpillera que feia de porta i em vaig aturar, tremolant, al llindar. Ell, sorprès, va aixecar els ulls del taulell sobre el qual abocava un líquid marró d'aspecte horrible en diversos vasos de precipitació i retortes. No em va convidar a entrar. Li vaig exposar quequejant el meu enigma sobre els saltamartins mentre ell m'observava com si li costés de situar-me.

—Ah —va fer amb lleugeresa—, sospito que una noieta llesta com tu ho sabrà resoldre. Vine a explicar-m'ho quan ho hagi fet.

Va apartar els ulls i es posà a escriure en el seu llibre.

Això va ser tot; vet aquí la meva audiència amb el drac. Vaig deci-

dir que havíem fet taules. D'una banda, no m'havia escopit foc, però de l'altra, no m'havia ajudat gens. Potser estava molest per haver-lo interromput mentre treballava, si bé m'havia parlat en un to amable. Potser si m'hagués fet acompanyar d'en Harry, l'avi m'hauria dedicat més atenció. Jo sabia en què treballava. Per algun motiu, se li havia ficat al cap de trobar una manera de destil·lar pacanes per fer whisky. Pel que es veia, el seu raonament era que, si es podien elaborar licors bons amb blat de moro comú i amb la humil patata, per què no amb la magnífica pacana? I Déu sap que nedàvem en pacanes: en teníem vint-i-quatre hectàrees.

Vaig tornar a la meva habitació i vaig meditar sobre el trencaclosques dels saltamartins. En tenia un dels verds i petits dins d'un pot sobre el lligador, i el vaig fitar cercant inspiració. No havia pogut atrapar-ne cap dels grocs i grans, tot i que eren molt més lents.

—Per què sou diferents? —li vaig preguntar, però es va negar a respondre'm.

L'endemà al matí em va despertar, com sempre, un renou a la paret contigua al meu llit. Era la sariga, que tornava al seu cau a l'hora acostumada. Poc després, vaig sentir els cops dels batents pesants quan la SanJuanna va obrir les finestres del saló, sota el meu dormitori. Em vaig incorporar al llit alt de llautó i se'm va acudir de sobte que els saltamartins grocs i grans havien de ser *una espècie completament nova*, separada i distinta de la dels verds, i que jo, Calpurnia Virginia Tate, l'havia descobert. I per ventura el descobridor d'una espècie nova no li posava el seu nom? Em faria famosa! El meu nom s'anunciaria arreu del món, el governador m'estrenyeria la mà i la universitat em concediria un diploma.

Però, què feia ara? Com reclamava els meus drets en el món natural? Tenia una vaga idea que havia d'escriure a algú per registrar la meva troballa, a algun funcionari de Washington.

Havia sentit discussions a l'hora de sopar entre el meu avi i el nostre pastor, el senyor Barker, sobre el llibre del senyor Charles Darwin, *L'origen de les espècies*, i els dinosaures que estaven desenterrant a Colorado, i el que significava això per al llibre del Gènesi. Parlaven de com la naturalesa eliminava els febles i deixava que els forts continues-

sin. La nostra mestra d'escola, la senyoreta Harbottle, havia disculpat el senyor Darwin, tot mostrant-se desconcertada mentre ho feia. Sens dubte, un llibre que tractava de l'origen de les espècies em diria què havia de fer. Però, com dintre el podria aconseguir si al nostre racó de món encara era ben viva la controvèrsia sobre aquestes qüestions? Fins i tot hi havia una facció activa de la Societat de la Terra Plana a San Antonio.

Aleshores vaig recordar que en Harry havia d'anar a Lockhart a buscar queviures amb el carro llarg. Lockhart era la seu del comtat de Caldwell. La biblioteca del comtat era allí. Hi havia llibres. L'única cosa que havia de fer era suplicar a en Harry que m'hi portés, l'únic germà que no em negava mai res.

A LOCKHART, després de fer els nostres encàrrecs, en Harry va romançar en una cantonada per poder admirar la figura de les dames que passaven exhibint els darrers models de la barreteria local. Jo vaig murmurar una excusa i em vaig esquitllar a l'altra banda de la plaça del palau de justícia. La biblioteca era un indret fred i fosc. Em vaig dirigir cap al taulell on l'anciana bibliotecària lliurava uns llibres a un home gras amb un vestit blanc de lli. Després em va tocar a mi. En aquell moment va aparèixer una mare jove amb un nen petit. Eren la senyora Ogletree i el seu fill Georgie, de sis anys. En Georgie i jo teníem la mateixa professora de piano, i la seva mare coneixia la meva.

Oh, no: l'última cosa que necessitava era un testimoni.

—Bona tarda, Callie —va dir—. És aquí la teva mare?

—És a casa, senyora Ogletree. Hola, Georgie.

—Hola, Callie —va respondre ell—. Què hi fas, aquí?

—Doncs... miro llibres. Però vosaltres ja teniu els vostres. Passeu davant meu, sisplau.

Vaig retrocedir un pas i els vaig deixar passar amb un gest pompós.

—Vaja, gràcies, Callie —va dir ella—. Quines maneres tan exquisides. Ho comentaré a la teva mare la pròxima vegada que la vegi.

Al cap d'una eternitat, van marxar. Jo no deixava de mirar al voltant per veure si apareixia algú. La bibliotecària em va mirar amb les celles arrufades. Em vaig acostar al taulell i vaig xiuxiuejar:

—Sisplau, senyora, té un exemplar del llibre del senyor Darwin?

La dona es va inclinar sobre el taulell i va fer:

—Què has dit?

—El llibre del senyor Darwin. Ja sap, *L'origen de les espècies*.

Va tornar a corregar les celles i es posà una mà darrere l'orella.

—Has de parlar més alt.

Ho vaig fer, amb veu tremolosa.

—El llibre del senyor Darwin, sisplau.

Em va clavar una mirada agra i digué:

—Per descomptat que no. No tindria mai tal cosa a la meva biblioteca. En tenen un exemplar a la biblioteca d'Austin, però l'hauria d'encarregar per correu. Això val cinquanta centaus. Tens cinquanta centaus?

—No, senyora.

Notava que em posava vermella. No havia tingut cinquanta centaus mai de la vida.

—A més —va afegir—, necessitaria una carta de la teva mare autoritzant-te a llegir aquest llibre concret. Tens aquesta carta?

—No, senyora —vaig contestar, avergonyida.

Començava a picar-me el coll, la qual cosa anunciava un principi d'urticària.

La bibliotecària va ruflar.

—Ja m'ho pensava. Ara tinc llibres per ordenar.

Em van venir ganes de plorar de ràbia i d'humiliació, però em vaig resistir a fer-ho davant d'aquella vella bruixa. Vaig sortir de la biblioteca traient foc pels queixals i vaig trobar en Harry passejant-se davant de la cooperativa. Em va mirar amb preocupació.

Em vaig gratar els verdancs que m'havien sortit al coll i vaig xisclar:

—De què serveix una biblioteca si no et donen un llibre?

En Harry va fer una llambregada al voltant.

—De què parles?

—Hi ha gent que no està preparada per ser bibliotecari —vaig dir—. Vull tornar a casa.

Durant el llarg, calorós i silencios trajecte de tornada amb el carro ple fins a dalt de coses, en Harry em va mirar.

—Què tens, cuqueta?

—No res —vaig etzibar.

No, no res, tret que la ràbia i l'amargura m'aclaparaven i no tenia ganes de parlar-ne. Per una vegada em vaig alegrar de la intimitat d'aquella gorra per al sol tan fonda que la mare em feia portar per evitar que em sortissin pigues.

—Saps què hi ha en aquesta caixa? —va fer en Harry—. La que tens just darrere?

No em vaig prendre la pena de contestar. No ho sabia ni m'importava. Odiava el món.

—Una màquina de vent —va anunciar— per a la mare.

Si hagués estat qualsevol dels meus altres germans, li hauria grunyat: «No siguis ximple. Això no existeix.»

—De veritat que sí —va insistir—. Ja ho veuràs.

Quan vam arribar a casa, no vaig poder suportar el sorollós entusiasme a l'hora de descarregar el carro. Vaig sortir corrent cap al riu. Em vaig treure la gorra, el davantal i el vestit i em vaig llançar a l'aigua, tot semblant el terror entre els capgrossos i les tortugues del lloc. Molt bé. Aquella bibliotecària m'havia esguerrat el dia i jo estava disposada a fer el mateix amb el d'algú altre (o d'alguna cosa). Vaig enfonsar el cap sota l'aigua i vaig amollar un crit fort i llarg, el so del qual va borbollejar a les meves orelles. Vaig sortir a agafar aire i ho vaig repetir. I una altra vegada, per fer les coses bé. L'aigua fresca em va asserenar de mica en mica. Al capdavall, què era un llibre per a mi? En el fons tant me feia. Un dia tindria tots els llibres del món, prestatgeries plenes. Viuria dalt d'una torre feta amb llibres. Passaria tot el dia llegint i menjant préssecs. I si mai un jove cavaller amb armadura gosava venir amb el seu corser blanc a demanar-me que li allargués una trena, el crivellaria amb pinyols de préssec fins que se'n tornés.

Em vaig estirar de panxa enlaire i vaig observar un parell d'orenetes que sobrevolaven el riu amunt i avall, tot giravoltant com acròbates a l'encalç de bestioles invisibles. Malgrat les meves hores de llibertat, l'estiu no avançava com havia previst. Ningú no estava interessat en les preguntes que anotava a la meua llibreta. Ningú no estava interessat a ajudar-me a trobar les respostes. La calor xuclava l'ener-

gia de tothom i de tot. Vaig pensar en el nostre vell casalot i en el seu aspecte trist enmig de l'herba groga i seca. Normalment l'herba era suau, verda i fresca, i convidava a treure's les botes, a córrer-hi descalç i a jeure-hi, però ara era d'un color daurat lluent i socarrat i tan perillosa per als peus com un rostoll de palla. L'herba groguenca feia més difícil distingir la meua flamant espècie de saltamartins grocs i grossos. No es veien fins que gairebé els trepitjaves. Aleshores saltaven bronzint, volaven feixugament uns quants metres fent espetegar les ales i tornaven a desaparèixer a l'herba. Costava d'atrapar-los, tot i ser grossos i lents. En canvi, no deixava de ser curiós com els de color maragda, més menuts i més ràpids, resultaven fàcils d'atrapar. I també eren molt fàcils de veure. Els ocells se'ls crusprien sense parar, mentre que els grocs s'amagaven a prop i es burlaven dels seus cosins menys afortunats.

Aleshores ho vaig entendre. No hi havia cap espècie nova. Tots eren la mateixa classe de saltamartins. Els que havien nascut una mica més grocs podien viure molt de temps durant la sequera, perquè els ocells no els veien en l'herba resseca. Els més verds eren devorats per les aus i no duraven prou per fer-se grans. Només sobrevivien els més grocs perquè eren més aptes per resistir aquell clima tòrrid. El senyor Charles Darwin tenia raó. La prova es trobava al meu propi jardí.

Vaig restar estupefacta dins l'aigua mentre ho rumiava i mirava el cel, tot cercant alguna fallada en el meu raonament, alguna esquerda en la meua conclusió. No en vaig trobar cap. Després vaig tornar xipollejant a la riba. Vaig sortir de l'aigua agafant-me a unes fulles de marquesa que hi havia allí a prop, em vaig eixugar amb el davantal, em vaig vestir tan de pressa com vaig poder i vaig córrer cap a casa.

En arribar-hi, vaig trobar tota la família congregada al voltant d'una caixa oberta al rebedor. Enmig dels encenalls d'embalar hi havia una màquina rabassuda de metall negre, amb quatre pales al davant i un dipòsit de vidre al darrere, que el meu pare va emplenar amb querosè. Al centre de les pales, un tatxot de coure rodó anunciava amb lletres florides: «La millor màquina de vent de Chicago.»

—Enrere —va advertir el pare.

Va encendre un llumí i va engegar l'artefacte. L'estança es va omplir

d'una fortor mineral i d'una torrentada d'aire. Tots els meus germans van cridar d'entusiasme. Jo també vaig cridar, però per un altre motiu.

La vida dins la casa va esdevenir un xic més fàcil després d'això. La mare es retirava al migdia amb la seva màquina de vent i totes les nostres vides van millorar, sobretot la del pare, a qui convidava sovint a retirar-se amb ella.

Vaig trigar una setmana a reunir el valor suficient per tornar a anar a veure l'avi. Estava assegut al seu laboratori en una butaca de cuir trencada, amb el farciment sortint i rosegat pels ratolins. Vaig dir:

—Ja sé per què els saltamartins grans són grocs i els petits són verds.

Li vaig explicar el meu descobriment i com ho havia resolt. Em bellugava inquieta mentre ell m'observava i escoltava en silenci. Al cap d'una estona va fer:

—Ho has esbrinat tu sola? Sense ajuda?

Li vaig dir que sí, i després li vaig parlar de la meva humiliant visita a la biblioteca de Lockart. Ell em va fitar un moment amb una expressió estranya —potser de sorpresa o potser de consternació—, com si jo fos una espècie que no havia vist mai. Digué:

—Vine amb mi.

No va badar boca mentre ens dirigíem cap a la casa. Ai Senyor! Havia fet una cosa inconcebible, no pas una sinó dues vegades, interrompent-lo mentre treballava. Em portaria amb la mare perquè m'engugués un altre sermó sobre bones maneres? Em va dur a la biblioteca, on els nens no havíem d'entrar. Així, doncs, seria ell el qui em sermonejaria. Potser em renyaria per la meva teoria matussera. O potser em pegaria a les mans amb una vara. El meu espant va augmentar. Qui era jo, Callie V. Tate de Fentress, Texas, per gosar plantejar-me semblants qüestions? Absolutament ningú.

Malgrat la por que tenia, vaig fer una bona llambregada al saló, perquè sabia que no en tornaria a tenir l'oportunitat. La biblioteca estava poc il·luminada, fins i tot amb les gruixudes cortines de vellut verd botella retirades de les dobles finestres altes. A tocar de la finestra hi havia una gran butaca de cuir esquerdada i una bobina fent de taula, que sostenia un llum per llegir. Hi havia llibres a terra, al costat de la butaca, i més llibres apilats en uns prestatges alts de fusta fets

amb les nostres pacanes deteriorades (no podíem evitar la presència constant de les pacanes en les nostres vides). L'enorme escriptori de roure estava cobert dels objectes més estranys i intrigants: un ou buidat d'estruç sobre una base de fusta treballada, un microscopi dins d'una caixa de pell de xagrí, una dent de balena tallada en forma de dona de pitrera generosa i mal continguda per una exigua cotilla. La Bíblia familiar i un gruixut diccionari amb lupa pròpia descansaven al costat d'un àlbum de pelfa vermella ple d'atapeïts retrats formals dels meus avantpassats. Això mateix. Rebria el sermó de la Bíblia o el de no estar a l'altura dels meus ancestres? Vaig esperar mentre ell es decidia. Vaig mirar les parets, que estaven cobertes de caixes poc fondes que exhibien insectes pal inquietants i papallones de colors vius. Sota cada alegre exemplar hi havia un nom científic escrit amb la curosa cal·ligrafia de l'avi. Vaig perdre la prudència i em vaig acostar a observar-los.

—L'ós —va dir l'avi.

«Què?», vaig pensar.

—Vés amb compte amb l'ós —va advertir, just quan ensopegava amb la boca oberta i burleta d'una pell d'ós negre que feia de catifa, amb uns ullals que eren una trampa per a incauts enmig de la penombra.

—És clar, l'ós, senyor.

L'avi va desenfilat la cadena del seu rellotge per treure una claueta. Va obrir una vitrina alta repleta de més llibres, ocells dissecats, bèsties dins de flascons i altres curiositats. M'hi vaig apropar tímidament per veure millor aquella irresistible exposició. Em va cridar l'atenció un armadillo deforme, guerxo, torçat i ple de bonys, sens dubte dissecat per l'aficionat més inepte. Per què tenia allò? Jo ho hauria fet millor. Al costat hi havia una ampolla de vidre gruixut de vint litres que contenia l'animal més estrany que havia vist mai. Una massa gruixuda i flonja, amb molts braços i dos ulls grans i furiosos que el vidre distorsionava i augmentava; un monstre sortit d'un malson. Què diantre era allò? M'hi vaig acostar més.

L'avi va allargar la mà cap a la pila de llibres. Vaig veure l'*Infern* de Dant a tocar de *La ciència dels globus d'aire calent*. També hi havia

l'Estudi de la reproducció dels mamífers i un Tractat sobre el dibuix del nu femení. Va agafar un llibre folrat amb sumptuós tafilet verd bellament decorat amb puntes daurades. El va fregar amb la màniga, si bé no vaig veure que tingués pols. Amb posat cerimoniós, va inclinar el cap i me'l va lliurar. El vaig mirar. *L'origen de les espècies.* Allí, a la meua pròpia casa. El vaig rebre amb les dues mans. Ell va somriure.

Així va començar la meua relació amb l'avi.